

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Pető Bálint

A szentesi nyomtatott tömegtájékoztatás kezdetei (1871–1883)

*A helyi sajtó szerepe a kiegyezés utáni polgári fejlődés előmozdításában
egy dél-alföldi városban*

Témavezető:

Dr. Zakar Péter
főiskolai tanár

Szeged

2018

1. Témaválasztás, a téma jelentősége

Doktori értekezésemben a dél-alföldi város, Szentes sajtótörténetének kezdeti 1871-től 1883-ig terjedő korszakát mutatom be. Az időintervallum kezdőpontja nem vitatható: a település első helyben gyártott sajtóterméke 1871-ben látott napvilágot, a végpont meghatározása pedig véleményem szerint több szempontból is indokolt: először is, 1883-ban költözött el a városból a szentesi hírlapkiadás megteremtője, Cherrier János nyomdász és könyvkereskedő. Másfelől – az előbbi ténnyel szoros összefüggésben –, a helyi véleményformálás vezető orgánuma, a *Szentesi Lap* ekkor új tulajdonos kezébe került, ezzel pedig véglegesen lezárult az újság útkereső, kísérletező korszaka. Harmadrészt, az említett év végétől lett Szentes Csongrád vármegye székhelye: 1883 decemberében felavatták a város főterén a vármegyeházát, és a megyegyűlés megtartotta első díszközgyűlését az új épületben. Mindezzel új időszak kezdődött a helység politikai, gazdasági és társadalomtörténetében, ráadásul sajátos dimenziókkal, amely a többségében függetlenségi érzelmű helyi lakosság, valamint a kormánypárti megyei vezetés éles szembenállásából következett.

Jómagam Szentesen nőttem fel, az ebből adódó, szoros érzelmi kötődésem a településhez megkönnyítette témaválasztásom. Munkám hiánypótló szándékkal született, hiszen a város dualizmus kori sajtójának fejlődési folyamatáról Labádi Lajos helytörténész írt ugyan egy néhány oldalas összegzést, azonban nagyobb terjedelmű, a modern kutatási módszereket is magáénak valló feldolgozás még nem született, disszertációm pedig erre tesz kísérletet. A dolgozat az 1867 utáni másfél évtized helyi társadalmi, kulturális és gazdasági jellegzetességeire helyezi a fő hangsúlyt, azonban fontos megjegyezni, hogy alapvetően nem társadalom- vagy gazdaságtörténeti monográfia, hanem sajtótörténeti munka. A kiegyezés megkötése utáni magyar, illetve dél-alföldi sajtóviszonyok, valamint a korabeli település politikai, gazdasági és társadalmi viszonyainak vázlatos ismertetését követően bemutatom az első helyi lapok megszületésének, illetve megszűnésének körülményeit, a kiadók, a szerkesztők személyét, az egyes újságok formai és tartalmi jellegzetességeit. Kutatásom kilenc helyi lapra, a *Szentesi Füzetek* szakfolyóíratra, a közéleti tematikájú *Szentesi Lapokra*, *Alföldi Figyelőre*, *Szentesi Lapra*, *Szentes és Vidékére*, *Csongrádmegyei Közölnyre*, a divatlap *Alföldi Nővilágra*, illetve két élclapra, az *Északi Fényre* és a *Darázsra* terjedt ki.

Hangsúlyos szempontom volt továbbá a kiegyezés utáni új gazdasági, társadalmi és kulturális lehetőségek, valamint a jelentős elmaradottsággal küzdő Szentes város ellentétének vizsgálata, illetve annak ismertetése, hogy a szárnyait bontogató helyi sajtó hogyan próbált élére állni az urbanizációnak, a polgári fejlődésnek nem csupán fizikai, hanem szellemi

értelemben is. További célom volt, hogy a sajtó tükrén keresztül – elsősorban a lapokban megjelent publicisztikák és hírek segítségével – átfogó képet nyújtsak a sajátos szentesi társadalom mindennapjairól az 1870-es években, illetve a következő évtized első harmadában. Emellett azt is vizsgáltam, hogyan hatott egymásra a termék és a fogyasztó, vagyis a lap és az olvasó: milyen kölcsönhatások alakították akár az egyiket, akár a másikat.

Végül, megvizsgáltam a helyi sajtót, mint tőkés vállalkozást: bemutatom Cherrier János lapkiadót, nyomdászt és könyvkereskedőt, a modern értelemben vett szentesi sajtó megteremtőjét, akinek életútjával igyekeztem megrajzolni egy a korszakban kevésbé tipikusnak mondható, több szempontból sajátos és érdekes fordulatokkal tarkított karriertörténetet.

2. A kutatás módszertana és forrásai

A sajtótörténeti munkákkal szemben támasztott szakmai elvárások számottevő változáson mentek keresztül az utóbbi évek során. A hagyományosabb megközelítés szerint a sajtótörténet-írás alapvetően deskriptív jellegű feladat: a történész felvázolja az adott lap megjelenésének előzményeit, körülményeit, életgörbéjének sarkalatos pontjait, majd megszűnésének okait. Általában csupán említésszinten felsorolja az ott dolgozó szerkesztőket, újságírókat; bemutatja az újság formai jellegzetességeit, rovatszerkezetét. Végül, tartalmi ismertetést közöl, elsődlegesen a fajsúlyosabb vagy egyéb szempontból nagyobb érdeklődésre számot tartó cikkekre koncentrálna. Mindennek – noha minden sajtótörténeti monográfiának megkerülhetetlen módszere, főként, ha még feldolgozatlan lapokról van szó – legnagyobb hiányossága az, hogy egy ilyen jellegű munka szinte kizárólag a történeti és az irodalomtörténeti szempontoknak rendeli alá magát.

A politika- és irodalomtörténeti felfogás mellett azonban megjelent a társadalomtörténeti, elsődlegesen analitikus módszert használó megközelítés, amely nem csupán kiegészíti az előbb említett, hagyományosabbnak tekinthető szemléletet, hanem kiemeli a sajtótörténet-írást a segédtudományok közül, és új alapokra helyezi azt. A nyomtatott tömegtájékoztatási eszközöket tágabb összefüggésben, jóval szélesebb kontextusban, a társadalmi kommunikációs rendszer történeti fejlődésében értelmezi, és a vizsgálati módszereket (pl. statisztikai elemzések) is ennek megfelelően választja meg. Emellett, kiemelten fontos a sajtóterméket a kapitalista termelés–terjesztés–fogyasztás gazdaságtanának vonatkozásában, tehát tőkés vállalkozásként is elemezni.

Mivel választott témám alapvetően feldolgozatlan, elkerülhetetlen volt a szövegelemző módszertan széles körű alkalmazása. Ugyanakkor az említett lapok teljes tartalmi feldolgozásával, az ennek köszönhetően készített statisztikákkal, illetve Cherrier János életútjának, vállalkozói tevékenységének bemutatásával igyekeztem megfelelni mindkét szemlélet követelményrendszerének.

Az egyes lapok ismertetésének részletessége tekintetében – a terjedelmi korlátok okán – muszáj volt súlyoznom, amelyhez alapvetően három szempontot vettem figyelembe: a megjelenés időbeni hosszúságát, a kiadótulajdonos személyét, valamint a lapnak a szentesi sajtótörténetben betöltött szerepét. Ez alapján kissé nagyobb teret szenteltem a mindössze egyetlen számot megélt *Szentesi Füzeteknek*, hiszen az első helyi sajtótermékről van szó. Részletesebben elemeztem a szintén rövid ideig létező, *Darázs* című élclapot is, mivel durva hangnemével, uszító, bizonyos népcsoportokat gyalázó cikkeivel azóta is példa nélkül áll a

szentesi sajtó történetében. A legalaposabban a tárgyalt korszakunkban szinte végig (1872-től) megjelenő *Szentesi Lapot* taglaltam, amelynek esetében elvégeztem az első tizenhárom évfolyam teljes tartalmi feldolgozását, illetve a nyert adatok rendszerezését, ennek segítségével pedig – több szempont alapján – különféle statisztikákat készítettem, s azokból következtetéseket tudtam levonni. Mindemellett Cherrier János előző két hetilapjára (*Szentesi Lapok*, *Alföldi Figyelő*) is nagyobb figyelmet fordítottam. A lapok vizsgálatakor azon rovatokra koncentráltam, amelyek tartalmilag a fentebb említett célokat szolgálják: elsősorban természetesen a hírekre, ezen kívül a vezércikkekre, valamint a hirdetőkre. A szépirodalmi tematikájú rovatokkal – pl. tárca – részletesen nem foglalkoztam, azok vizsgálata, elemzése egy következő kutatás tárgya lehet.

Dolgozatomban az általános bevezető rész – tehát a korabeli országos és dél-alföldi sajtóviszonyokat, illetve Szentés 1867 utáni történetét taglaló fejezetek – elkészítéséhez elsődlegesen a témában eddig publikált legfontosabb köteteket, tanulmányokat használtam fel, emellett igyekeztem a teljesség igényével felhasználni a szekunder forrásokat – többnyire Labádi Lajosnak a *Szentési Élet* hetilap hasábjain rendszeresen megjelent cikkeit – a helyi sajtó történetét és Cherrier János életútját ismertető fejezetekben is.

A disszertáció elsődleges primer forrásait a korabeli szentesi lapok jelentették, amelyek fennmaradt példányainak másolatait részben az Országos Széchényi Könyvtárból (*Északi Fény*, *Csongrádmegyei Közlöny*, *Szentés és Vidéke*) szereztem be, részben a Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltár szentesi fióklevéltárából (*Szentési Lapok*, *Alföldi Figyelő*, *Darázs*), emellett jelentősen megkönnyítette munkámat, hogy az elsődleges fontosságú *Szentési Lap* teljes állománya digitalizált formában elérhető már interneten is. Emellett más, a témához kapcsolódó újságot is használtam kutatásaimhoz. A felhasznált lapok:

- *Csongrádi Közlöny*, 1896. április 12. (III. évf. 15. sz.)
- *Csongrádmegyei Közlöny*, 1876, I. évf. (teljes fennmaradt állomány)
- *Darázs*, 1883. I. évf. (teljes fennmaradt állomány)
- *Eger*, 1868. december 10. (VI. évf. 50. sz.)
- *Eger*, 1871. január 5. (IX. évf. 1. sz.)
- *Északi Fény*, 1874, I. évf. (teljes fennmaradt állomány)
- *Kanizsai Ujság*, 1914. január 18. (VII. évf. 3. sz.)
- *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*, 1875. április 11. (XVIII. évf. 15. sz.)
- *Szentési Füzetek*, 1871. február (I. évf. 1. sz.)

- *Szentesi Lap*, 1872–1883, I–XIII. évf. (teljes fennmaradt állomány)
- *Szentesi Lap*, 1893. szeptember 12. (XXIII. évf. 109. sz.)
- *Szentesi Lap*, 1913. november 23. (XLIII. évf. 94. sz.)
- *Szentesi Lapok*, 1871-1872, I-II. évf. (teljes fennmaradt állomány)
- *Szentes és Vidéke*, 1880–1883, I–IV. évf. (teljes fennmaradt állomány)
- *Vasárnapi Ujság*, 1880. augusztus 8. (XXVII. évf. 32. sz.)
- *Vasárnapi Ujság*, 1880. augusztus 29. (XXVII. évf. 35. sz.)

A Cherrier Jánossal kapcsolatos kutatásaim széles körű levéltári kutatásokat igényeltek. Egerben, a Magyar Nemzeti Levéltár Heves Megyei Levéltárban találtam számos dokumentumot, amelyek segítségével sikerült megismerni a nyomdász Gyöngyösön töltött éveit. A már említett szentesi levéltárban szintén felleltem több értékes iratot, emellett kutattam Kecskeméten (a Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltárban) a kunszentmiklósi időszak kapcsán; valamint Románia Nemzeti Levéltárában Temesváron, ahol hosszas kutatás után megtaláltam Cherrier születési anyakönyvi bejegyzését. Kunszentmiklóson a római katolikus plébánia halotti anyakönyveit kutattam, szintén a nyomdász életének vonatkozásában, emellett Marta Švoliková szlovákiai történész rendelkezésemre bocsátotta személyes kutatásai eredményét, vagyis a Cherrier nyitrai és lévai éveivel kapcsolatos iratok másolatát a nyitrai levéltárból. Ezen kívül számos, a Cherrier-nyomdában készült kisnyomtatványt tekintettem meg az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában is kutattam, ahol a Belügyminisztériumi Levéltár K 148. szekciójának nyilvántartásaiban felleltem fontos, Cherrier Jánosra vonatkozó iratokat, azonban ezek sajnos már nem megtekinthetők, a dokumentumok a XX. század történelmi viharaiiban megsemmisültek.

3. Főbb eredmények

Dolgozatom megírása előtt több célt tűztem ki magam elé. Először is, hogy átfogó képet nyújtsak Szentes nyomtatott sajtótörténetének kezdeti időszakáról: milyen körülmények között, milyen indíttatásból jöttek létre az első lapok, mennyiben feleltek meg a korszak formai és tartalmi követelményeinek, illetve, milyen módszerekkel és milyen sikerrel voltak képesek elnyerni az olvasóközönség bizalmát. Vizsgálódásomnak egy plusz dimenziót adott a helyi társadalom többségének protestáns, függetlenségi párti érzülete, amely tekintetben Szentes nem volt ugyan egyedülálló, azonban a tárgyalt időszakot végigkísérő, fokozatosan élesedő politikai küzdelem a megyeszékhelyi cím elnyeréséért sajátos színezetet kölcsönzött a városi közéletnek. Mindennek legfőbb jellemzője a helyi, nagyrészt református, a Kossuth-kultuszt feltétel nélkül ápoló lakosság, valamint a kormánypárti megyei vezetés között egyre inkább feszülő ellentét. Igaz, a dolgozatnak nem volt tárgya ennek a közéleti csatározásnak a taglalása, hiszen Szentes politika- és közigazgatás-történetéről már született a teljesség igényével készített monográfia, több szempontból mégis érintette a téma feldolgozását, elsősorban az egyes lapvállalkozások sikeressége, illetve kudarca okainak elemzése tekintetében.

E sajátosság ugyanis több orgánus esetében az országos tendenciától merőben eltérő folyamatokat eredményezett: a túlnyomórészt a 48-as eszméket pártoló szentesi közönség reakciói nemegyszer éppen ellentétesek voltak azzal, mint amit a kiadó előzetesen feltételezett, illetve lapja sikere érdekében elvárt volna. A *Szentesi Lapok* viszonylag hamar bekövetkező kudarcának talán legfőbb oka az volt, hogy politikai semlegességet hirdetett egy olyan városban, ahol a helyi lakosság eleve hagyományosan szembehelyezkedett az Osztrák–Magyar Monarchia létrejöttével. Ráadásul a kiegyezés után a kárpótlás elmaradása még inkább fokozta a csalódottságot, a Deák-párttal szembeni elégedetlenséget, és mindez az 1869-es választásokon egyértelműen megmutatkozott. A szentesiek tehát az akkori közhangulatban nem az objektivitást, nem az egyes pártérdekektől való elhatárolódást igényelték, hanem éppen az ellenkezőjét, s mivel ezt első közéleti hetilapjuktól nem kapták meg, hiába volt a nemes szándék, a színvonalas küllem, valamint a változatos tartalom, előfizetéssel nem támogatták a kezdeményezést.

Az *Alföldi Figyelő* esetében mindehhez még hozzájárult az is, hogy a lap célkitűzése nem Szentes, hanem az egész régió szolgálata volt, vagyis a szentesiek már a tartalmat sem érezhették igazán magukénak – tehát ebben az esetben Cherrier kétszeresen is tévedett, amit bizonyít az újság igen rövid életpályája. A harmadik orgánus, a *Szentesi Lap* könnyen

ugyanerre a sorsra juthatott volna, azonban az indulása után egy évvel felelős szerkesztőnek kinevezett Buday József szakított a pártatlansággal: az újság határozottan kiállt a helyi érdekek mellett, nyíltan hirdette a 48-as elveket, nem is csoda, hogy a lap helyzete megszilárdult. Igaz, Cherrier egy idő után engedett a megyei nyomásnak, és Budayt eltávolította a lap éléről, azonban egy idő után kénytelen volt belátni, hogy az üzleti érdek felette áll a személyes meggyőződésének, illetve az óvatos lojalitásnak: a függetlenségi irányvonalat továbbvivő Sima Ferenc szerkesztésében a *Szentesi Lap* soha nem látott népszerűsége tette szert.

Kijelenthetjük tehát, hogy tárgyalt korszakunkban minden olyan szentesi lapvállalkozás, amely nem vállalta fel a kormánypárttal való szembehelyezkedést, eleve kudarcra számíthatott: nem hiába bukott meg igen rövid idő alatt az egyébként színvonalas *Csongrádmegyei Közlöny* vagy az *Északi Fény* humorisztikus hetilap. Nem rendelkezett túlzottan fejlett realitásérzéssel Vutsák János sem, aki a *Darázs* kiadójaként és szerkesztőjeként úgy gondolta, akad piacképes kereslet a helyi közéleti személyiségeket lejárató, alpári stílusú írásokra, s még nagyobbat tévedett, mikor azt hitte, a tiszaezlári per után a szentesiekben is lesz fogékonyság a durva, zsidók ellen uszító hangnemre. Vagyis a kiegyezés utáni években minden vállalkozónak, aki helyi lapot indított, elsősorban a szentesi társadalom sajátos attitűdjét kellett – illetve kellett volna – figyelembe vennie, és nem az országosan már esetleg bevált „recepttel” próbálkoznia. Ez azonban nem csupán a szentesiek többségéhez közel álló világnézettel és értékrenddel történő azonosulást jelentette, hanem a tartalomnak, a rovatstruktúrának is a fogyasztói igényekhez való igazítását. Láthattuk, hogy a hosszabb publicisztikákat előszeretettel tartalmazó, inkább még az eszmehirdető korszakba tartozó, összességében nehezen emészthető *Csongrádmegyei Közlöny* nem talált kedvező fogadtatásra a városban. A Sima Ferenc vezette *Szentesi Lap* azonban egyre jobban a rövid hírekre koncentrált, a nyílt politikai állásfoglalás mellett ez volt sikerének másik kulcsa. A dolgozatban azt is igyekeztem bemutatni – főként a huzamosabb ideig létező *Szentesi Lap* pályáján keresztül –, hogyan ment át fokozatosan a szárnyait próbálgató szentesi sajtó az első, vagyis eszmehirdető korszakból a következő, ún. üzleties korszakba.

Amennyiben a nyomtatott tömegtájékoztatás kezdetének időpontját vesszük górcső alá, megállapíthatjuk, hogy az első helyi lapvállalkozások, a város méretét figyelembe véve, nagyjából az országos, illetve regionális tendenciának megfelelően, tehát az 1870-es évek elején alakultak. Vagyis Szentes ebből a szempontból átlagosnak mondható – ne feledjük, szép számmal akadtak olyan települések, ahol a helyi lapok története jóval később kezdődött, sőt esetenként át is tolódott a XX. századra.

Dolgozatomban a sajtó tükrében igyekeztem felvázolni a korabeli szentesi társadalom mindennapi életét, valamint, hogy az 1867 után új alapokra helyezett gazdasági és kulturális fejlődés milyen lehetőségeket teremtett a város számára, illetve, hogy az ezzel szemben álló, nagyfokú hiányosságok milyen ellentmondásokhoz, problémákhoz vezettek. Gondolok itt elsősorban az infrastrukturális elmaradottságból adódó, az életminőséget, a napi szintű komfortérzetet jelentősen rontó bosszúságokra (csúszós járdák, sáros utak), a mocsaras belterület okozta veszélyekre (lásd: járványveszély, gyakori vízbefúlások) vagy akár a társasági élet szerény kereteire. Azt is bemutattam, hogy az előbbi gondok orvoslásából, az urbanizáció előremozdításából, a település gazdasági, társadalmi és kulturális fejlesztéséből milyen aktívan kivette a részét a helyi sajtó, amely nevelő célzatú publicisztikáival, a különféle hatóságok felé intézett, jobbító szándékú figyelemfelhívásaival, javaslataival folyamatosan hangsúlyozta a város és lakossága iránt érzett felelősségét.

Az utolsó fejezetben Cherrier János, a szentesi közéleti sajtó megteremtőjének karriertörténetét vázoltam fel, amely pálya nem csak azért érdekes, mert Cherrier kalandos élete során a Kárpát-medence több, egymástól távol eső pontján megfordult. Nem is csupán azért, mert születési helyének és időpontjának kiderítése az átlagosnál jóval nagyobb feladatot jelentett a történész számára. Életútja elsősorban azért méltó a bemutatásra, mert egyrészt négy településen – Léván, Gyöngyösön, Szentesen és Kunszentmiklóson – elsőként létesített tartósan működő nyomdaipari üzemet, másfelől az utóbbi két helységben a nevéhez fűződik a modern közéleti sajtó megindítása is, így gazdaság- és kultúrtörténeti jelentősége vitathatatlan. Tanult szakmájából adódóan szerencsésnek volt mondható: egy olyan korszakban élt, amely tálcán kínálta az esélyt a gyors felemelkedésre, hiszen a kiegyezés megteremtette, illetve kiszélesítette a jogi kereteket a nyomtatott tömegtájékoztatási orgánumok előállítására és terjesztésére vonatkozásában, így soha nem látott mértékben megnövekedett az olvasói kereslet a különféle lapok iránt. Cherrier időben felismerte és megragadta a sokat ígérő üzleti lehetőséget, hiszen 1867 után a nyomdászat szabad iparrá vált, a külföldről hamarosan behozott technikai vívmányoknak köszönhetően pedig a hazai nyomdák rohamos fejlődésnek indultak. E tekintetben példaértékű, ahogyan a számos kudarc után mindig talpra állt, s végig kitartott szakmája mellett. Többször vakmerő volt, vállalta a kockázatot, és hivatalos engedély nélkül kezdte meg működését (Nyitrán, Léván, és valószínűleg Kunszentmiklóson is). Ha kellett, új lapot indított a csődbe ment előző helyett, ha pedig a végszükség úgy hozta, egyre gyarapodó családjával inkább új helyre költözött, és máshol próbált szerencsét, semhogy feladja céljait. Életútja, tevékenysége jól példázza a XIX. század folyamán végbemenő professzionalizálódási folyamat újabb szintjét a felvilágosodás-,

illetve reformkori sajtóhoz képest: a nyomdász által kiadott újságokat már nem főúri mecénások támogatták, hanem saját tőkéből, illetve hirdetésekkel finanszírozta lapjait, hiszen profitorientált üzleti vállalkozásnak tekintette azokat. Mindemellett, alapvetően már alkalmazta azt a munkamegosztást, amely korábban nem volt jellemző, a század végére viszont általánossá vált a sajtóorgánumok esetében: mindhárom lapjánál egyértelműen elkülönültek egymástól az egyes tevékenységi körök – kivéve egy rövid időszakot, amikor beosztottja távozása miatt kénytelen volt átmenetileg egyszerre végezni a kiadói, valamint a felelős szerkesztői feladatokat is az *Alföldi Figyelő*nél.

Tartós siker nem adatott meg Cherrier János számára, és ha bizonyos tekintetben naiv is volt – lásd az *Alföldi Figyelő*be vagy a fővárosi üzleti sikerébe vetett hitét –, emellett bizonyos cselekedeti morálisan igencsak kifogásolhatóak – gondoljunk a *Szentesi Lapok* megszüntetésére vagy Buday József eltávolítására a *Szentesi Lap* éléről –, életművének összességében kevés párja akad a korszak hazai sajtóvállalkozóinak körében.

4. A szerző témához kapcsolódó publikációi

- *Magyarkanizsa városi státusának első esztendeje a helyi sajtó tükrében.* Délvidéki Szemle, I. évf. 1. sz. (2014) 31–39.
- *The Beginnings of Printed News in Magyarkanizsa.* Délvidéki Szemle, II. évf. 2. sz. (2015) 56–69.
- *A nyomtatott sajtó kezdetei egy dél-alföldi kisvárosban: a Szentesi Füzetek és a Szentesi Lapok.* Délvidéki Szemle, III. évf. 1. sz. (2016) 17–34.
- *Az első szentesi kisdédóvó megnyitása – a helyi sajtó tükrében.* Délvidéki Szemle, IV. évf. 1. sz. (2017) 5–17.
- *Politikai szatíra és antiszemita uszítás: a Darázs című szentesi élclap.* Délvidéki Szemle, IV. évf. 2. sz. (2017) 53–67.
- *A szentesi sajtó megteremtője: Cherrier János.* In: Döbör András – Forró Lajos – Zakar Péter (szerk.): *Fejezetek a Délvidék múltjából. Fiatalok a Dél-alföldi Médiában* Alapítvány, Szeged, 2018. 125–164.

5. A szerző a témakörben tartott előadásai

- „*A magyarkanizsai sajtó története a dualizmus korában*” című előadás (Fejezetek a Délvidék múltjából – Magyar-szerb kapcsolatok – Közös múlt és közös jövő. Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia, Szeged, 2014. január 23.)
- „*Publicista, néptanító és politikus – Sima Ferenc szerepe Szentes dualizmus kori életében*” című előadás (Fejezetek a Délvidék múltjából 2. – Közös múlt és közös jövő a Délvidéken. Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia, Szeged, 2015. január 23.)
- „*A szentesi sajtó története a dualizmus korában*” című előadás (Több nemzetiségű államok keletkezése és felbomlása Közép-Európában. Tudományos konferencia sorozat történészeknek, geográfusoknak, regionalistáknak és közgazdászoknak, Szeged, 2015. március 6.)
- „*A modern polgári sajtó kezdetei Szentesen*” című előadás (Fejezetek a Délvidék múltjából 3. – Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia, Szeged, 2016. január 22.)
- „*A polgári sajtó kezdetei Szentesen*” című előadás (Több nemzetiségű államok keletkezése és felbomlása Közép-Európában. Tudományos konferencia sorozat történészeknek, geográfusoknak, regionalistáknak és közgazdászoknak, Szeged, 2016. március 4.)
- „*A magyarkanizsai sajtó kezdetei (1909–1918)*” című előadás (Fejezetek a Délvidék múltjából 4. – Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia, Szeged, 2017. március 23.)
- „*A szentesi sajtó megteremtője: Cherrier János*” című előadás (Közös múlt és megbékélés a Délvidéken c. konferencia, Magyarkanizsa, 2017. október 13–15.)
- „*Az első világháború a magyarkanizsai sajtó tükrében*” című előadás (Fejezetek a Délvidék múltjából 5. – Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia, Szeged, 2018. május 17.)